

TMMOB 50.YIL ETKİNLİKLERİ KAPSAMINDA ESKİŞEHİR'DE PANEL DÜZENLENDİ

TMMOB'nin 50. Yılı etkinlikleri kapsamında Eskişehir İl Koordinasyon Kurulu tarafından bir panel düzenlendi. "**AB Uyum Yasaları Çerçevesinde Mühendislik Hizmetleri**" konulu ve TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı tarafından yönetilen panelde Oda Başkanımız Emin Koramaz, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Genel Sekreteri Gülay Özdemir ve Prof. Dr. İzzettin Önder, panelist olarak birer konuşma yaptılar. Panel başyüzü aşkın katılımcı tarafından ilgiyle izlendi.

Oda Yönetim Kurulu Başkanımız Emin KORAMAZ şunları söyledi.

Değerli Katılımcılar,

"Avrupa Birliği uyum çerçevesinde çıkartılmak istenen ve meslek alanlarımızı en fazla etkileyecek olan düzenlemelerden birisi şu an AB Genel Sekreterliği Koordinasyonunda hazırlığı süren Mesleki Yeterliliklerinin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkındaki Kanun Tasarısıdır.

Bu taslak aslında AB Komisyonu tarafından Avrupa Parlamentosu ve Konseyine sunulan 12 Mart 2002 tarihli COM 2002 (119) sayılı direktifin birebir tercümesidir. Yani direktif henüz yürürlüğe sokulmamıştır. Öneri mahiyetinde bir direktif olup Konsey ve Parlamentoda değişikliğe uğrama olasılığı yüksektir.

Bu kanun taslağı ile mesleklerin serbest dolaşımı daha esnek bir hale getirilmeye, tanıma sistemi kolaylaştırmaya çalışılmaktadır. Bu kanun taslağı ile AB'ye üye ülkeler arasında, düzenlenmiş meslekler denilen mesleki hizmetler serbest dolaşıma açılmakta, işyeri başka bir üye devlette kurulu bir meslek mensubunun, bir diğer üye ülkede mesleğini hizmet sunumu şeklinde icra edebilmesi, bir diğer ülkede kendi adına işyeri açması ya da bu ülkede kurulu bir işyerinde çalışabilmesi için gerekli mesleki yeterlilikler ve diğer kriterleri belirlenmektedir.

Kanun tasarısı taslağında mesleki yeterliliklerin tanınması 3 ana gruba ayrılmıştır.

Bunlardan birincisi eğitim belgeleri üzerinden, yani resmi bir kurum tarafından verilen sertifika mesleki yeterlik belgesi veya diplomalar üzerinden tanınmadır. Yani MEB tarafından verilen sertifikalar, meslek okulu, meslek yüksek okulu ve üniversite diplomaları bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Mühendisler de bu kategoriye girmektedir. Bu kategoride bir üye devlet tarafından kendi ülkesindeki meslek edinme mevzuatına göre verilen bir eğitim belgesi diğer üye ülkelerde de otomatik olarak tanınmaktadır.

Mesleki yeterliliğin tanınmasında ikinci grup meslekler ise iş deneyimine göre sınıflandırılmaktadır. Bu gruptaki meslekler için o işi bir üye ülkede belirli bir süre icra etmek yeterli sayılmaktadır. Alınan eğitim süresine göre istenilen iş deneyim süresi artmakta ya da azalmaktadır.

Üçüncü grup ise asgari eğitim şartları temelinde tanınan mesleklerdir. Bu meslek grubunda temel ve pratik eğitim süreleri, eğitim sonucu elde edilmesi gereken bilgi ve beceri, yani bir anlamda eğitim programlarının akreditasyonu da zorunlu tutulmaktadır. Üniversite eğitimi sonrasında da meslek kuruluşlarının gözetiminde işyerlerinde belirli bir süre pratik, yani staj zorunlu tutulmaktadır.

Bu gruptaki meslek disiplinleri, tüketiciye doğrudan hizmet sunan, mesleğin yanlış uygulanmasının doğal ve kültürel çevreyi, canlı sağlığını geri dönülmez düzeyde zarara uğratabilecek meslek disiplinleridir. Bu grup mesleklerde işin tamamı doğrudan meslek erbabınca yerine getirilmekte, ya da işin tamamı onun koordinatörlüğü ve sorumluluğu altında icra edilmektedir.

Bu gruptaki meslek disiplinleri, hekimler, hemşireler, ebeler, diş hekimleri, veteriner hekimler, eczacılar ve mimarlar olarak belirlenmiştir.

Direktifin gerekçe bölümünün mimarlık ile ilgili 21. maddesinde, ülke mevzuatlarında yapıya yönelik diğer meslek disiplinlerine ilişkin ulusal düzenlemeler ve ek mevzuatlar saklı tutulmuştur.

Bu nedenle yapıya yönelik hizmet veren diğer meslek disiplinlerinin bu alanda hizmet üretebilmesi için üniversite sonrası ek bir eğitim ve deneyim istenmesi kuvvetle muhtemeldir.

Diğer yandan ürün, personel ve sistem belgeleme kuruluşları ile laboratuvar ve muayene kuruluşlarında çalışan personelin Avrupa Birliği Akreditasyon Kuruluşu tarafından tanınan bir Akreditasyon Kuruluşu tarafından akredite edilmesi ilgili direktifte bir zorunluluktur.

Sonuç olarak bu hizmetlerde ve yapıya yönelik verilen hizmetler dışında başka da bir ön koşul getirilmeden mühendislik hizmetlerinin serbest dolaşımına izin verildiğini görüyoruz.

Yani kanun tasarısına göre, ülkemiz mühendisleri mühendis ünvanı altında yaptıkları işleri, AB ülkelerinde de yapabilecekler, bu ülkelerde de işyeri açabilecekler ve bu ülkelerde kurulu işyerlerinde çalışabileceklerdir.

Aynı olay karşılıklılık çerçevesinde AB üyesi ülkelerin mühendisleri içinde geçerlidir.

Burada tek şart mesleğin hizmet verecek ülkede yasal olarak düzenlenmiş bir meslek olması ve meslek erbabının mesleğini icra edecek ölçüde o ülkenin dilini bilmesidir.

Burada tartışmamız gereken konu, böylesi bir serbest dolaşımın böylesine açık bir rekabet ortamının ülkemiz mühendislerinin mi, AB üyesi ülkelerin mühendislerinin mi işine yarayacağıdır?

Bu soruya cevap vermek için çok uzağa gitmeye gerek yoktur. Gümrük Birliği anlaşmasını imzaladığımız 1996 tarihinden bugüne değin yaşananlar ve bu yaşananların meslek alanlarımıza etkisi bu sorunun en güzel yanıtıdır. Gümrük Birliği anlaşmasını, büyük bir çoğunluk, sadece gümrük ve kotaların karşılıklı olarak kaldırıldığı bir anlaşma olarak anlıyor.

Aslında bu anlaşmanın diğer bir boyutu ise malların serbestçe girip çıkması, bu konuda herhangi bir teknik engelle karşılaşılmaması için ülkemiz teknik mevzuatının birlik mevzuatına uygun hale getirilmesidir.

Bu anlaşmaya göre Türkiye, birliğin standardizasyon, ölçüm, kalibrasyon, kalite, akreditasyon, test ve belgelendirme konusundaki mevzuatını 5 yıl içerisinde iç mevzuatına yansıtacaktı. Türkiye geçiş süreci içerisinde birlik tarafından belgelendirilmiş ürünlerin kendi ülkesine geçişini engelleyemeyecek, ancak Türkiye bu ülkelere ihracat yapacaksa belirttiğim hizmetleri yurt dışından satın alacaktı.

Yani Türkiye Gümrük Birliği anlaşması ile ürün güvenliği ve ürün kalitesi konusundaki mühendislik hizmetlerinin tamamını tek yanlı olarak AB'ye açmıştır.

Bu hizmetler ürünlerin temel teknik kriterleri karşılayacak şekilde tasarlanmasından, üretilmesinden uygunluk değerlendirilme süreçlerine kadar birçok

aşamayı kapsamaktadır. Hatta bazı ürün grupları için üçüncü bir tarafın onay koşulu aranmaktadır.

Bu süreçte test, deney ve kalibrasyon laboratuvarları, belirli ürünlerin tip onayını ve uygunluğunu belirleyen onaylanmış kuruluşlar, ürünleri, kalite yönetim sistemlerini ve personelin uzmanlığını belgeleyen belgeleme kuruluşları, piyasa gözetim kuruluşları, danışmanlık kuruluşları gibi birçok organizasyon görev almaktadır.

Türkiye GB anlaşmasını imzalayalı 8 yıl oldu. Ancak geçen bu sürede teknik mevzuatımız tam anlamıyla AB mevzuatına uyumlu hale getirilemedi.

29 Nisan 1997 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile teknik mevzuatı belirleyecek kurum ve kuruluşlar belirlendi. Bunlar Sanayi Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Denizcilik Müsteşarlığı ve o günkü adıyla Türk Telekomünikasyon Üst Kurulu idi. Bu kuruluşlar sanayicinin, meslek odalarının, sektör derneklerinin önerilerini alarak uyumlaşma sürecini gerçekleştirecekti.

Bu süreç beklenildiği şekilde gerçekleşmedi. Odamız ve TMMOB'nin tüm uyarılarına rağmen Türk Akreditasyon Kurumu kanunu ancak 1999 yılında çıkarılabildi. Odamızın TÜRKAK'ın yapısının tarafsızlık, temsiliyet ve izlenebilirlik konusunda uluslararası kabul görmüş kriterlere aykırı olduğu ve birlik tarafından tanınmayabileceği yönünde Meclisteki tüm milletvekillerine gönderdiği yazı da dikkate alınmamıştır.

TÜRKAK'ın görevi, ülkemizde faaliyet gösterecek ürün, sistem, personel belgelendirme kuruluşları ile muayene kuruluşlarını deney ve kalibrasyon laboratuvarlarını akredite etmektir.

Kuruluşundan bu yana TÜRKAK akreditasyon konusunda yavaş kalmaktadır.

Bugüne değin TÜRKAK tarafından akredite edilen: deney laboratuvarı sayısı 17, kalibrasyon laboratuvarı sayısı 11, Muayene kuruluşu sayısı 10, Sistem belgeleme kuruluşu sayısı 9, personel belgelendirme kuruluşu sayısı 1, ürün belgelendirme kuruluşu sayısı ise 1'dir. Bu rakam AB ülkelerinde 5 bine yakındır.

Muayene kuruluşu olarak akredite edilen kurumlardan birisi de Makina Mühendisleri Odası'dır. Odamız meslek içi eğitim merkezleri kanalıyla üyelerine yönelik yaptığı belgelendirme hizmetlerinin akredite edilmesi doğrultusunda Personel Belgelendirme Kuruluşu olmak için de TÜRKAK'a

başvurmuş olup, TÜRKAK tetkikleri devam etmektedir.

Ürünlere ilişkin teknik mevzuatın hazırlanması ve uygulanmasına dair kanun ise ancak Temmuz 2001'de çıkarıldı. Alt Yönetmelikler ise 2002 yılının sonunda yürürlüğe sokuldu.

Bu konunun iki işlevi vardır.

Birinci işlevi teknik mevzuatı gerçekleştirecek yetkili kuruluşlar ile ilgili direktiflere muhatap olacak bütün tüzel ve özel kişiler açısından bir hukuki alt yapı oluşturulmasıdır. Bu çerçevede, ürünlerin piyasaya arz koşulları, üretici ve dağıtıcıların sorumlulukları, uygunluk değerlendirme kuruluşları ile onaylanmış kuruluşların çalışma ve usul ve esasları, piyasa gözetim ve denetimi ile bu konularda alınacak önlemlerin AB'ye iletilmesi düzenlenmiştir.

Çerçeve kanunun diğer bir işlevi ise Avrupa Birliği'nin yerel ürün güvenliği direktifi hükümlerini de ülkemiz mevzuatına mal etmektir.

Bugün itibarıyla AB teknik mevzuatında güvenli ürün kategorisine giren 23 ürün grubuna ilişkin direktifler birer yönetmelik haline getirilerek uygulamaya sokulmuştur.

Makina İmalat Sanayi ürünlerinin % 65'i bu yelpazeye girmektedir. Artık bu ürünlerin iç piyasaya da arz edebilmesi için AB tarafından kabul edilen bir onaylanmış kuruluş tarafından uygunluk değerlendirme süreçlerinden geçirilmesi gerekmektedir. Odamız kendi uzmanlık alanlarıyla 6 konuda onaylanmış kuruluş olmak üzere Sanayi Bakanlığı'na başvurmuştur.

Ancak zaman yine bizi haklı çıkarmıştır. Avrupa Birliği, teknik mevzuat uyumunu tek yanlı bir baskı unsuru olarak kullanmakta, ulusal kuruluşlarımızın onaylanmış kuruluş olma taleplerini geri çevirmektedir. Gerekçe, TÜRKAK yapılanmasının kanunlaşması aşamasında Odamızın da belirttiği gibi, akreditasyon kuruluşlarında aranan temel kriterlere uymadığıdır.

Sanayi Bakanının gazetelere yansıyan demeçleri dün bizim söylediklerimizle aynıdır.

Yani Gümrük Birliği anlaşmasının ülkemizi getirdiği yer ortadadır. Kalite ve ürün güvenliğine yönelik mühendislik hizmetleri AB üyesi ülkelerin mühendislik kuruluşlarına kaptırılmıştır. Avrupa Birliği'nde onaylanmış kuruluş sayısı 2.000 civarındadır. Bu hizmetler için ödenecek rakamlar 10 milyar dolarla ifade edilmektedir.

Yani Gümrük Birliği ideologlarının söylediği gibi bu anlaşma ülke sanayisinin teknoloji düzeyini arttırmamış, yatırımları geliştirmemiş, ülkemiz mühendislerinin formasyon gelişimine herhangi bir katkı sağlamamıştır.

Aksine ihracatın ithalatı karşılama oranı azalmış, ülke kaynakları hizmet ve finans sektörlerine aktarılmış, sanayi alt yapımız ve ülkemizde mühendislik bitirilmiş. Bunun sonucunda ülkemiz bir krizler ülkesi haline gelmiş, işsizlik büyümüş, gelir dağılımındaki eşitsizlik daha da artmıştır.

Sektörlerimizin teknoloji düzeyi düşüktür. Yüksek katma değerli ürünlerin toplam ihracat içerisindeki payı % 5'i bulmamaktadır. AR-GE harcamaları şirket cirolarının % 0.5 seviyesindedir. Şirketlerde hizmet içi eğitim yok denecek düzeydedir.

Bu durum biz mühendislerin mesleki olarak gelişmesini, mezuniyet sonrası bilgilerini yenileyebilmesini, yeni teknolojileri özümseyip, geliştirebilmesinin önünde engel oluşturmaktadır.

Oysa ki, Avrupa ülkeleri katma değeri yüksek, ileri teknoloji isteyen alanlarda üretim yapmaktadırlar. Dünya üzerindeki bilimsel bilginin 1/3'ü AB üyesi ülkelerde üretilmektedir.

Ülkemizde AR-GE harcamalarının milli gelir içerisindeki payı binde 65 seviyesinde iken AB ortalaması % 1.2 dir. Yeni katılan 10 ülke hariç 15 AB ülkesinde 2003 yılında toplam patent başvurusu 600 binin üzerindedir. Türkiye de bu rakam 200 ürüne bile ulaşamamaktadır.

Diğer yandan mühendislik eğitiminde yaşanan sıkıntıları ise hepiniz biliyorsunuz. Ülkemizde mühendislik eğitimi veren bölümlerin eğitim programları, ders içerikleri, öğretim üyesi sayısı laboratuvar, derslik, kütüphane, araştırma, barınak vb. alt yapıları genel olarak yetersizdir. Bu bölümlerin eğitim kalitesi ve alt yapı olanakları açısından da büyük düşüklükler bulunmaktadır.

Ülkemizde sadece makina mühendisliği eğitimi veren bölüm ve fakültelerin sayısı 48 dir. Üniversiteler arası bu eşitsiz gelişim sonucu mezun olan mühendislerin birçoğu yeterli niteliğe ulaşamamaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde ise ülkeler arasındaki eşitsiz gelişimin ortadan kaldırılması, meslek erbapları arasında haksız rekabetin ortadan kaldırılması için yıllardır birçok çerçeve program uygulanmaktadır. Bu programlar ile eğitim seviyeleri yükseltilmekte,

meslek içi eğitim ve yaşam boyu eğitim programlarına büyük kaynaklar aktarılmaktadır.

Diğer yandan ileri teknoloji eğitiminin desteklenmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi, yabancı dil eğitiminin geliştirilmesi, öğrenci ve öğretmen dolaşımının desteklenmesi, kalite değerlendirme sistemlerinin uyumlu hale getirilmesi gibi birçok konuda çerçeve programlar uygulanmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri bu programlardan sağladıkları fonlarla mühendislik eğitiminde ve mühendislerin serbest dolaşımında belirli bir alt yapı sağladılar.

Türkiye bu programlara 2003 yılı sonunda yeni dahil olmuştur. Türkiye bilimsel ve teknolojik alanın geliştirilmesine yönelik altıncı çerçeve programından bile yeterli ölçüde yararlanamamaktadır. Bu fona ülkemizin şu ana kadar aktardığı miktar 250 milyon Euro. Ülkemize bu konudaki projeler için verilen destek ise sadece 7 milyon Euro'dur. Bu rakamın Avrupa Birliği'ne sunulan diğer projelerde onaylanırsa yıl sonuna kadar 30 milyon Euro olacağı belirtilmektedir. Yani Türkiye aktardığı paranın ancak % 12'sini alacaktır. Bu fondaki toplam para miktarı 17 milyar Euro dur. 8. çerçeve programında bu rakamın 30 milyar Euro'ya çıkarılması planlanmaktadır. Yani fon kullanımında da bir çifte standart uygulanmaktadır.

Sonuç olarak ülkemiz mühendislerinin yatırımdan kopuk politikalarla düşürüldüğü mesleki formasyonla ileri teknolojilerle üretim yapan Avrupa Birliği'ne mühendislik hizmeti ihraç edemeyeceği AB bünyesindeki işletmelerde mühendis olarak iş bulamayacağı açıktır.

Bu eşitsiz gelişme koşullarında mühendislik hizmetleri ve ileri teknoloji isteyen yatırımlarda iş gücü istihdamı Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye gerçekleşmektedir. Serbest mühendislik hizmetlerinde ise mühendislik bürolarımız AB'nin dev mühendislik ve müşavirlik büroları ile rekabet edemeyecek, taşeron konumuna düşecektir. Biz mühendisler için geçerli olan bu olumsuzluklar diğer meslek disiplinleri içinde geçerlidir.

TMMOB Genel Kurul ve Kongre, Kurultay, Sempozyum Sonuç Bildirgelerine de yansıdığı üzere, ülkemiz iş gücünün serbest dolaşımını engelleyerek tek yanlı olarak işleyen Gümrük Birliği anlaşmasından tam üyelik sürecine kadar çekilmeli, mesleklerin serbest dolaşımı ise tam üyelikten sonra yürürlüğe sokulmalıdır.

Ülkemizin kalkınma planları ulusal, bilim, teknoloji, yenilenme ve sanayileşme politikaları temellerine oturtulmalıdır. Ülkemiz tüm alanlarda ve tüm sektörlerde kendi ulusal planlarını yapmalıdır. Bilim ve teknolojide yetkinleşmeli, bu gelişme ülke ölçeğinde toplumsal ekonomik faydaya dönüştürülmeli ve bu amaçla ulusal bir strateji belirlenmelidir.

Bilim ve teknoloji yeteneğimizin yükseltilmesi için eğitime, üniversitemiz, AR-GE çalışmalarına, ulusal gelirlerimizden ayırdığımız kaynaklar arttırılmalı, gelişmiş ülkeler seviyesine çıkarılmalıdır. Yerli yatırımcı özendirilmeli ve korunmalı katma değeri yüksek ileri teknoloji isteyen alanlarda yapılacak yatırımlar desteklenmelidir.

Bilimi teknolojiye, teknolojiyi uygulamaya dönüştüren mühendislerin daha donanımlı ve birikimli olarak yetişeceği ve mezuniyet sonrası bilgilerini yenileyebilecekleri, geliştirebilecekleri eğitim olanakları, üretim ve çalışma ortamları sağlanmalıdır.

Çok sayıda niteliksiz mühendis yetiştirecek çok sayıda donanımsız üniversite ve bölüm açmak yerine ülke ihtiyaçlarını gözeterek yeterli eğitim kadrosu ve kütüphane, derslik, laboratuvar, yurt vb. alt yapısı tamamlanmış kuruluşlar oluşturulmalıdır.

Şimdiye kadar açılmış bulunan üniversitelerin kalite düzeyi artırılmalı ve kalite eşitsizliği ortadan kaldırılmalı, eksik alt yapıları tamamlanmalıdır. Eğitimde kalite standartları oluşturarak mühendislik bölümlerinin kalitesi bu kriterlere göre denetlenmelidir.

Mesleğin düzenlenmesinde, denetlenmesinde TMMOB'nin yetkilerini arttırıcı yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Tabi ki yıllardır dile getirdiğimiz bu talepleri siyasal kimliğe büründürmeden, siyasi üst yapıda yaşam bulması mümkün değildir. Ama mevcut durumda TMMOB ve bağlı odaların yapabilecekleri de vardır.

TMMOB Mühendislik ve Mimarlık Kurultayında ve TMMOB Genel Kurulunda mesleğin düzenlenmesine, meslek içi eğitim ve belgelendirme konusuna yönelik alınan kararlar tüm odalarca ivedilikle yaşama geçirilmelidir. Tüm odalar kendi meslek mevzuatlarını hazırlayarak resmi gazetede yayınlamalıdır. TMMOB meslekler arasındaki uzmanlık ayırımı çatışmalarını mutlaka sonulandırmalıdır".